

FOREWORD

East Turkestan Magazine will be published by the East Turkestan Immigrants Association which is the only official organization of the East Turkestan's in the Free World founded to deal with the cultural, economical and historical matters of the 20 million Moslem Turks living under Red Chinese oppression and to help the freedom fight of East Turkestan. We hope that in near future our magazine will be published in English and Turkish. It will be a magazine based firmly on scientific research.

The organizations dealing with the East Turkestan matters till today have not been able to preserve the national unity of East Turkestan and to canalise the national fight of East Turkestan accordingly. This is the reason why we felt the need to publish this magazine. We believe that a new cadre and a new activity will mold our national unity firmly.

MAGAZINE OF EAST TURKESTAN

DOĞU TÜRKİSTAN

EASTERN TURKESTAN

ترکستان الشوقیة

DOĞU TÜRKİSTAN GÖÇMENLER DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANI SAYI: 1

KAZAKİSTAN'DAKİ AYAKLANMANIN ARDINDAN TÜRKLERE BÜYÜK BASKI

Sovyetler Birliği'nin Orta Asya Müslüman Türk Cumhuriyeti'ndeki Müslüman Türkler'e karşı baskıların yoğunlaştığı Brejnev döneminde uygulamaya konulan "Ruşlaştırma" politikasını tavizsizce yürütmekte olduğu bildiriliyor.

Haber, "Kazaklar'a karşı büyük süreklilikli avı" başlığı altında veren sol eğilimli Fransız Liberation gazetesi, Kazakistan eski Komünist Partisi yöneticisi Din

Muhammed Kunayev'in geçen Aralık ayında görevden alınmasıyla patlak veren olayların soruşturmasının hâlâ sürmekte olduğunu yazdı.

Gazete, Din Muhammed'in "suistimal, milliyetçilik ve diğer zararlı faaliyetlerinden ötürü" ceza mahkemesine sevk edilmiş bulun-

gün gün yeni iddialar ortaya atmakta olduğunu belirten Liberation Gazetesi, "Kunayev'e verilecek ceza milliyetçilere karşı yapılmış olan tek uyarı olmakla kalmayacaktır. Baskılar Kazakistan'da alabileceğine sürüyor. İsyan hareketinden bu yana sıkıyönetim Kazakistan'da sertle-

duğunu haber verirken, böyle bir soruşturmanın aslında Orta Asya'daki milliyetçi hareketlere gözdağı vermek gayesi güttüğünü ileri sürüyor.

Liberation'da bu konuda "Kunayev'e karşı hazırlanan bu siyasi ve cezai dava, milliyetçilik hareketine girişebilecek bütün Rus olmayan yöneticilere karşı bir uyarıdır" deniliyor.

Sovyet basınının Din Muhammed ve çevresinin milliyetçilik hareketlerini desteklediği konusunda her

şerek devam etmekte ve kadrolar arasında büyük bir temizlik hareketi sürmektedir." diyor.

Olaylardan sonra yüzlerce milliyetçi Türk gencinin tutuklandığını belirterek olayı doğrulayan Almanya'daki Türkeli Komitesi, Kazakistan olayları hakkında yayınladığı bildiri de "Kazak" ismi almış dernek ve vakıfların bu konuyla ilgili hiç bir girişimde bulunmalarını da kınadı.

Not: Yorum yazımız sahife 3'dedir.

HOTEN'DE UYGURLAR AYAKLANDI

Geçtiğimiz Mart ayı içerisinde Hoten vilayetinde öğrenciler, halkın da katılımıyla Çin hükümetine karşı ayaklandı.

D. Türkistan'da bulunan Taklamakan çölünde Çinlilerin yaptığı atom denemelerini protesto mahiyetinde

başlayan gösterilerin Çin askerleri tarafından kanlı şekilde bastırıldığı öğrenildi.

Atom denemeleri sonucu radyasyon tehlikesinin baş gösterdiği Hoten vilayetine uzun süre giriş ve çıkışların yasaklandığı haber alındı.

MUSTAFA ÇOKAY ANILDI

17 Ocak 1987 günü saat 17.30'da Ankara TÜRKOCAĞI Heyeti hemşerimiz Şekur Turan'ın teklifi ile Mustafa Çokay'ı anma günü tertipledi.

Prof. Saadet Çağatay ile

Dr. Ferhat Demir'in konuşmaları anma gününde Ayhan İnal ve Kemal Bülbül'ün şiirlerinden sonra Türkistanlı müzisyen M. Sabir Kanger tarafından konser verilmiştir.

BAŞYAZI

HIZIRBEK GAYRETULLAH

YENİ YAYIN HAYATINA BAŞLARKEN

Doğu Türkistan'ı Çinlilerin keşin olarak işgal etmelerine nere de ise 250 yıl olacak. Komünist Çin idaresinin hâkim olmasına da 38 yıl oluyor. Geçen bu zaman perspektivinde anayurdumuzda dikkate değer hadiselerin olduğunu, Türk-Çin savaşları verildiğini de görmekteyiz. Ne var ki, sonuçta cennet vatanımız Çin boyunduruğundan kurtulamamıştır. Bugün ise, tam istilâya uğramış, akın akın gelen Çinli göçmenlerin ayak tozu ve atom külleri altında kaderi ile başbaşıdır. Gerçi, komünist Çin rejiminin batıya açılması, Çin'in emperyalist emelinden vazgeçtiği anlamında değildir. Doğu Türkistan'daki Pitovang kentlerini yerleşen —işgal ordusu mensuplarına verilen özel topraklar— Çinlilerle arkasından kıta Çin'den gelen yığınlarla asrımızın sonunda Doğu Türkistan'da Çinli nüfus sayısı ikiyüz milyonu bulacaktır. Bu ise, Kızıl Çin anayasasında yer alan, "Nüfusu çoğunlukta olan ırk, o bölgeye kendi adını verir." Anlamına gelen maddesinin işlerlik kazanmasına yolaçacaktır. Böylece bugünkü, "Sinjan Uygur Özerk Bölgesi" belki de "Sinjan Göçmen Çinliler Özerk Bölgesi" adını alabilir. Bu vesileyle de Kızıl Çin Doğu Türkistan'ı maddi olarak ortadan kaldırma gayesine varmış olacaktır.

Kısaca hâl bu iken, Doğu Türkistan davasını savunan ve onun haklı meselelerini dünya kamuoyuna duyuru-

ran bir kuruluş var. Bu kuruluş bilindiği gibi Doğu Türkistan Göçmenler Derneği'dir. Bu dernek, Çin emperyalizmindeki vatanımızın istiklâl meselesini resmi ve tek bir kanaldan yürütmek maksadıyla 1937 yılında kafiler halinde hür dünyaya çıkan Doğu Türkistanlı siyasi mülteciler tarafından, Pakistan'da Hacı Osman Taşdan ve arkadaşları tarafından "Encümen-i Şarki Türkistan Al-Pakistan" adı ile temeli atılmıştır. Bu defa da gene Hacı Osman Taşdan ve arkadaşlarına İsa Yusuf Alptekin'in de iştiraki ile aynı gayeye matuf "Doğu Türkistan Göçmenler Derneği" 1960 yılında İstanbul'da faaliyet göstermeye başlamıştır. 1960-1977 yılları arasında derneğin genel başkanlığını İsa Yusuf Alptekin yürütmüş, Doğu Türkistanlılar da kendisini lider olarak tanımıştır. Ancak, 17 yıllık dönemde İsa Yusuf Alptekin'in bütün çaba ve gayretlerine rağmen Doğu Türkistan'ın millî birliği sağlanamamış, dağınlık, sen, ben kavgası devam etmiştir. Bu duruma özellikle Çin ve Rus sempatanları veya onların indî emellerine alet olan, Doğu Türkistan ve Türkülük düşmanı nifak kaynakları sebep olmuşlardır. Daha sonraları da bu nifakçılar tarafından bir takım kabile esasına dayalı, dernekler, vakıflar ve yayın kuruluşları almış yürümüştür. Bugün faaliyet gösteren bu kuruluş (Devamı 7. Sayfada)

SOHBET

Neden Çıkıyoruz?

Doğu Türkistan 1949 yılında Çin kuvvetleri tarafından işgal edilmiş Türk anayurdudur. İşgal tarihinden 1987 yılına kadar 38 yıl içerisinde; hür dünyaya iltica ederek yerleşen az sayıdaki biz muhacirler, geride bıraktığımız 20 milyon soydaşımızın dert ve dâvalarını ve yurdumuzun siyasî ekonomik sorunlarını kısıtlı imkânlar içerisinde hür dünyaya anlatma gayreti içerisinde olduk.

Bu maksatla kurulan ve 1960 yılından bu yana faaliyetini aralıksız sürdüren Doğu Türkistan Göçmenler Derneği, bu güne kadar bu dâvânın yükünü omuzlarında taşımıştır. Halen de çalışmalarını siyasî, sosyal ve kültürel yönlerde sürdürmekte ve geride bıraktıklarımızın —sesi olma— rolünden başka, hür dünyadaki Doğu Türkistanlıların öncülüğünü devam ettirmektedir. Derneğimizin bu sene içerisinde milyonlarca lira sarfetmek suretiyle Doğu Türkistan'dan gelen 800 kadar hacımızı İstanbul'da ağırlaması, yiyecek-ıçecek-yatacak temini yapması sanırım gücünü ortaya koymuştur. Derneğimizin tasvibiyle yapılan özel girişimler, uluslararası kongrelerdeki faaliyetler tertiplenen sempozyumlar ile dâvânın İslâm dünyasına mal edilmesine yol açmıştır.

Yeni kurulan Doğu Türkistan Vakfı da derneğimizin bundan sonraki faaliyetine kan katmıştır ve güç verecektir. Ancak Vakfın bütün Türkistanlılara şamil olmaması düşündürücü olduğu gibi aynı şekilde vakfın yayın organı olan Doğu Türkistan'ın Sesi dergisi de makale içeriği yönünden tüm Doğu Türkistan'ın sosyal yaşantısına ve sorunlarına sahip çıkmaması, faaliyetin eksikliğini ortaya koymakla birlikte; Vakfın başkanlığına seçilen Em. Gen. Rıza Bekin paşamızın bütün bu eksiklikleri tamamlayıcı ve bütünleyici bir faaliyet içerisine gireceğine inancımız vardır.

"Kazak Vakfı" ve diğer kabile adlarıyla kurulan dernekler, ise bütünleyici milli bir özelliği yoktur.

Millî birlik içerisinde olmamız gerekirken üç-beş şahsın böyle bir ayrılıkçı faaliyet içerisinde bulunması üzücü olmakla birlikte, toplumumuzun desteğinden ve ilgisinden uzaktır. Zaten kabile adıyla kurulan kuruluşların gaye ve niyetleri isminden anlaşılmaktadır kanısındayız.

Almanya ve Amerika'da sürdürülen şahsî faaliyetler ve Suudi Arabistan'daki hemşerilerimizin komünizme karşı uyarıcı hareketleri de Doğu Türkistan Dâvâsının uluslararası kamuoyuna mal edilmesinde önemli rol oynamıştır. Ayrıca sayın İsa Yusuf Alptekin'in dernek Genel Başkanı sıfatıyla, sağlıklı dönemdeki çalışmaları ve girişimleri birçok meselemizi çözüme kavuşturmuştur.

Derneğimiz, liderimiz İsa Yusuf Alptekin'in bıraktığı noktadan daha ileriye, durmadan ileriye doğru gitme düşüncesinde olduğu gibi içimizdeki birkaç bölücüye ve şahsî ihtiraslara karşı da bir kale gibi durma kararındadır.

İşte bu dergimiz de düşüncelerimizi anlatabilmek ve sesimizi duyurabilmek gayesiyle 3 yıl aradan sonra tekrar çıkarılmıştır. Saygılarımızla.

Yazı İşleri

BÜYÜK TÜRKİSTAN'IN
RUS VE ÇİN İÇİN ÖNEMİ

ARAŞTIRMA MERKEZİ

Bugün gerek Çin ve gerekse Rusya, güçlerini korumak için Asya'daki stratejik bölgeleri kendi hakimiyetleri altına almanın çarelerini aramaktadır.

Ruslar, Sibiryâ'nın elden gitmemesi için "Doğu Türkistan"ı Çin'den koparmak; Çinliler ise Kuzey Asya'ya yayılmak ve Sibiryâ'yı elde etmek için Batı Türkistan'ı ele geçirmek azmindedirler.

Yani her iki gücün gözü Türkistan topraklarındadır. Çünkü her iki güce GÜÇ katan nimetler bu topraklardan çıkmaktadır. Siyasilerin bu konudaki yorumları şu cümlede özetlenmiştir: Orta Asya'ya hâkim olan devlet dünyaya hakim olur...

Gerçekten öyle midir? Veya başka bir türlü soralım: Türkistan topraklarını bu kadar önemli yapan sebepler nedir?

İşte yazımızda bu soruları özet halinde cevaplamaya ve sebepleri bulmaya çalışacağız.

TÜRKİSTAN'IN RUSLAR
İÇİN ÖNEMİ

Bugün, Rusya, sömürgeleri hariç, Orta Doğu ve Güney Asya'nın hatta Afrika'nın "hürriyete kavuşmuş" ama zayıf ve dağınık İngiliz sömürge toprakları üzerinde kendine mahsus neokoloniyal sistem kurmuştur. Bu Sovyet neokolonizmini "şekilce: milli, mutevaca: sosyalist" Batı Türkistan Cumhuriyetleri (!) maskeleymektedir.

Ayrıca, Türkistan'ın batı kısmının Afganistan sınırında da, Pakistan'daki Amerikan üslerini gözetlemek üzere geniş radar tesisleri bulunmaktadır. Nitekim bu sebebi de göz önüne alan Ruslar, Afganistan'a girmişlerdir.

Bütün bu sebeplerden dolayı Rusya, Türkistan'ın batı kısmını teşkil eden Batı Türkistan'ı elden çıkarmak istememektedir. Ama bu mümkün mü? Çünkü Rusya için doğuda bir "Çin tehlikesi" mevcuttur. Bu tehlike aynı zamanda bütün dünya ülkeleri için de geçerlidir. Çünkü Çin'in gitikçe büyüyen nüfusu, kendilerini toprak aramaya sevk edecektir. Dış Moğolistan'a girmek isteyecektir. Sibiryâ'yı ele geçirmek için Türkistan'ın batı kısmını istilâ etmek isteyecektir. İşte, Ruslar da bu tehlikeden kendilerini korumak için Doğu Türkistan'a hareket etme ihtiyacını duyacaktır.

Ruslar buna mecburdur. Yani Orta Asya'ya hakim olmak dolayısıyla Büyük Türkistan'ı ele geçirmek mecburiyetindedirler. "Ruslar yarınki kudretlerini Orta Asya'dan alacaklardır. Çünkü Avrupa kıtasından büyük, onbir milyon kilometrekare olan bu tarihi diyarda, tabiat cömert ve son derece zengindir."

Ayrıca Rusya'nın kendi hâkimiyeti altında bulunan ülkeleri kontrol ve idare edebilmek için de buna mecburdur. Nitekim Ruslar bu amaç için Türkistan topraklarında Uzay Araştırma ve Atom Atış Merkezini kurmuştur.

Özetlemek gerekirse Sovyetler'in esaretinde bulunan Batı Türkistan'ın jeopolitik ve stratejik durumu ona şu ödevleri yüklemektedir:

1.) Yeni Çin-Hindistan ihtilâfı halinde Batı Türkistan yoluyla Hindistan'a yardım etmek, bu sayede Çin sınırını çevirmek.

2.) Sovyet donanmasını ileride devamlı olarak Hint Okyanusu'nda kalmasını sağlamak üzere Batı Türkistan yoluyla İran ve Pakistan'da "Sovyet Deniz Üsleri" ni kurmak.

3.) Çin müttefiki Pakistan'ı ve Çin'i güneyden kontrol edebilmek gayesiyle Batı Türkistan'dan Afganistan'a girmek. (Nitekim bu plan gerçekleşmiştir.)

4.) Ve son olarak da Batı Türkistan üzerinden Doğu Türkistan'a girmek.

TÜRKİSTAN'IN ÇİNLİLER
İÇİN ÖNEMİ

Çin, dünya nüfusunun 1/3'ünü teşkil etmektedir. Dolayısıyla barınabilmek ve ihtiyacını giderebilmek için, Doğu Türkistan'a yeni yerleşim bölgeleri açarken, buradan Sibiryâ'ya geçmek isteyecektir. Pakistan ve Hindistan topraklarına da inmeyi düşünen plânlar vardır. Bugün Çin'in ekonomik açıdan yeterli olması Doğu Türkistan'ın yeraltı ve yerüstü kaynaklarından dolayıdır. Tanrı Dağı'nın (Tiyanshan) etekleri stratejik sanayi için son derece elverişlidir. Etrafının dağlar ve çöller ile çevrili olması itibarıyla herhangi bir tarafın hücumuna maruz kalmaktan emin olmak bakımından eşi olmayan bir yerdir.

Yabancı araştırmacıların Türkistan'ın doğu kısmı için PİVOT OF ASIA (Asya'nın kalbi, merkezi) tabirini kullanmaları Doğu Türkistan'ın önemini açıklamaktadır.

Doğu Türkistan Göçmenler
Derneği Adına
İmtiyaz Sahibi:
ABDÜVELİ CAN

Genel Yayın Müdürü:
HIZIRBEK GAYRETULLAH

Yazı İşleri Müdürü:
İSMAİL CENGİZ

KURUCUSU:
İSMAİL CENGİZ
Dış Haberler Müdürü:
SEYDAHMET BOZKURT
İdare Müdürü:
ABDULMANSUR AKYOL
YIL: 4 — SAYI: 1 (53)

Yayın Kurulu:
Abdulselam Aykanat

A. Niyazi Turfan
A. Celil Taşçı
Gulam Mekin
Kutlubay Sevinç
Vahit Pamir
Kadir Haydar
Dursun Tarancı
ABONE ŞARTLARI:
Yıllık: 5000 TL.
6 Aylık: 2500 TL.

REKLAM — İLÂN:
T. Sayfa: 250.000 TL.
Y. Sayfa: 125.000 TL.
1/4 Sayfa: 50.000 TL.
Fiatı: 500 TL.
Baskı: Kent Matbaası
Baskı Tarihi: 9 Mayıs 1987
Havale ve Yazışma Adresi:
P.K. 46 Beyazıt - İstanbul

İdare Yeri:
Hilâl-i Ahmer Cad. Üretmen
Han, Kat: 4, Oda No: 408
Cağaloğlu - İSTANBUL
Yazı İşleri Tel: 527 69 18
İdare Tel: 512 00 30'dan 408
Dergimizde, yayınlanan yazı
ve fotoğraflar, belgeler
kaynak gösterilmeden
iktibas edilemez.

YORUM

Kazakistan Ayaklanmasının Değerlendirilmesi

KAŞGARLI İSMAİL CENGİZ

15 Aralık 1986 tarihinde Sovyetler Birliği Kazakistan Cumhuriyeti'nde Komünist Partisi Sekreterliği'ne Kunayev'in yerine Rus asıllı Kolbin'in getirilmesiyle başgösteren gösteri ve ayaklanmanın tesir ve yankısı aradan aylar geçmiş olmasına rağmen bugüne kadar tazeliğini koruyarak devam etmektedir.

Sosyalizmin kalbi telakki edilen Rusya'da bu olayın meydana gelmesi ve ilk defa Rus Televizyonu ve Ajans'ının bu konuda açıklamalarda bulunması, Ruslar adına, Komünizm adına nadir olduğu cihetle çok önemli bir gelişme olarak tarif edilen bu patlak karşısında siyasilerin, bilim adamlarının ve gazetecilerin yorum ve yazıları konuya açıklık getirmiş olmasına karşın karanlık kalan ve üstünkörü değinilen önemli noktalara temas edilmemiştir. Yorumcuların birleştikleri tek önemli nokta; Sovyet rejiminin çatlak verdiğidir.

Kazakistan olaylarını yeniden gözden geçirdiğimizde Pan-slavizmin baskı ve asimile siyaseti ile Pantürkizmin ayakta kalma savaşı ortaya çıkmaktadır.

1) Ayaklanma bir grup öğrencinin başlattığı mevzi bir olay değildir. Kazak Türkleri'nin Sovyet rejimine hoşnutsuzluğunu ifade eden bir isyandır. Nitekim gösterilerin mevzi olmadığını bizzat Sovyet Resmî Haber Ajansı TASS'ın yaptığı açıklamadan anlıyoruz:

“—Komünist Partisi'nin Kazakistan'da yapılan son toplantısından sonra, —milliyetçi hareket— tarafından yönlendirilen bir grup öğrenci dün akşam ve bugün sokaklara dökülerek toplantıda alınan kararları protesto etti...”

TASS'ın bu açıklaması ve olayın dünya kamuoyundaki yankısı bu gösterinin protesto niteliğinden ziyade toplumsal milli bir hareket olduğunu ortaya koymaktadır. Eğer ifade edildiği gibi bir grup öğrenci olsaydı, bu Ruslar için bir mesele teşkil etmez ve Ruslar bunu kendi özel yöntemleriyle halledebilirlerdi. Sadece protestodan ibaret bir olay olsaydı, arabalar devrilmez, hükümet mağazası yakılmaz, iki hapishane basılarak içindekiler serbest bırakılmaz, üç koldan Komünist Partisi'ne hücum edilerek birçok bürolar tahrip edilmez, karakollar basılmaz, insanlar ölmezdi...

2) Dolayısıyla Kazakistan'daki olayları “gösteri” protesto hareketi” gibi kelimelerle sınırlandırmak doğru değildir. Bu hareket açık şekilde isyandır. Fransa'da yayınlanan Le Monde gazetesinin belirttiği gibi “—Kazaklar'ın ayaklanması, bölgeye gelen Rus göçmenlerine karşı bir korunma hareketi taşımaktadır. Kazaklar, Komünist Parti liderliğine bir Rus'un getirilmesini milliyetçi duygularının aşılmasını olarak gördüler.” Bundan dolayı TASS ajansının da belirttiği üzere Kazakistan'daki olayları MİLLİYETÇİ-TÜRKÇÜ bir hareket olarak değerlendirmek gerekir...

3) Ayaklanma hareketinin esas sebebi Kunayev'in görevden alınışı değildir. Rus asıllı Kolbin'in Kazak Kunayev'in yerine getirilişi sadece bir kıvılcımın yanmasına sebep vermiştir. Bu ayaklanma, yıllar süren gerginliğin sonucudur. Zira 1930 yılından bu yana Kazak Türkleri'ne karşı sistemli şekilde Ruslaştırma siyaseti güdülmektedir. Bu siyasetin gereği olarak Kazakistan'a yüzbinlerce Rus yerleştirilmiş ve bu toprakların asil sahipleri kendi öz yurtlarında azınlık durumuna düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır. 1930 yılından 56 yıl sonra bir Kazak Türk'ünün yerine bir Rus'un getirilişi 56 yıldır bir fırsat kollayan halkın öfkesini kabartmıştır.

4) Ayaklanma gözardı edilemeyecek önemli bir gerçeğin daha su yüzüne çıkmasını sağlamıştır. Rusya'da geçmiş tarihlerde bu tür direniş hareketleri eskiden batı dünyasından ve öteki Cumhuriyetlerden her zaman gizlenmekteydi. Ancak son Ka-

(Devamı 7. Sayfada)

DOĞU TÜRKİSTAN'DA BİR AŞK MASALI

ALTAY UYGURLU

Kutluk Tekin, saray terbiyesi almış bir şehzadedir. Kuçar Han'ın kızı Türkân Hanım'a âşıktır. Türkân Hanımın güzelliği ise her yerde duyulmuştur. Kutluk Tekin Türkân Hanım'ı görmek ister. Bunun için «ressam işçi» kıyafetinde arkadaşıyla birlikte Kuçar'a gelir. Kutluk, Kuçar şehrinin kuzeyindeki Minevler Dağında oyma mabetler yapmağa başlar. Kuçar Han'ı ve kızı Türkân Hanımın bu sanata meraklı olduğunu bilmektedir. Ve sabırla Türkân Hanımın kendisini ziyaretini beklemektedir. Zirâ Kuçar Han'ı kıızıyla beraber Minevler'i ziyaret eder, işçiler'e iltifatlarda bulunmuş. Ancak aradan uzun süre geçer, gelen giden görünmez. Kutluk Tekin beraber çalıştığı arkadaşına; «—biz buraya ümitle geldik, fakat intizar ateşi ile yandık» diyerek bir şarkı söylemeye başlar:

*Yanıma gelmedin yârim, yoluna gitmek isterim
Elime bir çift bıçak alıp yüreği yarmak isterim
Seni görmek ümidiyle gece-gündüz çalıştım ben
Tenimde kalmadı takât, bu işten kaçmak isterim.*

*Senin vaslın ümidiyle güzel yurdumdan ayrıldım
Senin aşkın yolunda taç ile tahtımdan ayrıldım
Babam Hakan, anam Hatun, ulu şehzade idim ben.
Seni görmek için şehzadelik bahtımdan ayrıldım.*

Şarkıdan sonra Kutluk Tekin yine çalışmaya koyulur. Kutluk, Türkân Hanımın ipekli bir kumaşa çizilmiş olan resmini büyülterek duvara kabartma şeklinde işlemeye çalışırken o anda Kuçar Han'ı, Hatun'u ve kızları Türkân çıkagelir. Türkân Hanım kendi resmini görür görmez beğenir. Karşılıklı konuşmaya başlarlar. Kutluk konuşurken titremektedir. Türkân Hanım Kutluk'a «Resimcilikten başka bir işiniz var mı?» diye sorar. Kutluk ise «a a a aşk ah...» diye cevap verir ve bayılır...

Saraya dönen Türkân Hanım kaygılı ve perişandır. Çünkü o da âşıktır. Kutluk ise âşık olduğu kişiye çok benzemektedir. Ama O'nun sevdiği ressam Kutluk Tekin değil, şehzade Kutluk Tekin'dir. Türkân ikisinin de bir olduğunu bilmemekle beraber güzel bir hisse kapılmıştır. Duygulanır ve yanık bir türkü söyler ağlayarak:

*Gam içinde kaldı benim şu başım
Sel sel akar gece gündüz kan yaşım
Endişeden başka yoktur yoldaşım
Kutluk Canım bu acunda var mısın?*

*Aşkın ile yandım seni görmeden
Vasalını bekledim ümit kesmeden
Seni görmek müşkül oldu ölmeden
Kutluk Canım bu acunda var mısın?*

*Savaş ettin meydanlarda ben için
Tutkun oldun düşmanlara ben için
Bana gerek şimdi ölmek, sen için
Kutluk Canım bu acunda var mısın?*

Kutluk daha da dertlidir şimdi. Âşık olduğu kızı görmüş konuşmuştur. Aşk alevi daha da tutuşmuştur. Türkân Hanım'ı arzu etmekte, birleşmeyi istemektedir. Ancak Türkân Hanımın arzusunu, düşüncesini bilemez. Yine dertlenir, alır sazı eline ve yanık bir türkü söylemeye başlar:

(a)
*Kara gözlü sevgilim
Güzel yüzü bir aydır
Yüreğime atmağa
Kirpiği ok, başı yaydır*

(c)
*Onun için her zaman yaşlı
Gözüm Tanrı Gölü «3» oldu
Yanağımdan akan yaşım,
Bu gölden fışkıran çaydır*

(e)
*Beni Türkân sever mi?
Yaki sevmez mi bilemedim
Bana ne bakması var,
Ne de bir dilçik sözü var.*

(b)
*Onu eğmekle her anda
Ben bir sanduvaç“i” oldum
Canımı avlamak için,
Humar gözü turumtaydır. «2»*

(d)
*Bana Han ile Hatun
Bunca iyi göz ile baktı
Yüreğim üstüne basmış
Bir kaygı daha vardır.*

(f)
*Onun gönlünde sevgi yoktur
Ki hiç göz yaşına bakmaz
Ne halimi sorar O,
Ne de gizli gülmesi vardır.*

(Devamı 6. Sayfada)

Türkistan'da Türkçülüğün

PROF. DR. BAYMİRZA HAYIT

Türkistan'da Türkçülük dediğimiz zaman, herşeyden önce, işbu memlekette veya işbu ülkeden başka ülkelere giden Türkler'in tarihte yaşadıkları ve zamanımızda da yaşamakta oldukları göz önümüze geliyor. Türklüğün mevcudiyetini, Türkçülük için bir temel olarak görmeliyiz. Aslında, Türklük ile Türkçülüğün birisini birbirinden ayıramayız. Lakin, Türklüğün bir varlık, Türkçülüğün ise onun mefkürevi yolu halinde kabul edersek, o zaman Türklük bir "beden", Türkçülük ise onun "kanı" ve "ruhu" olabilir.

Kültüğün abidesi'nde, "Üstte gök basmasa, altta yer delinmese, Türk milleti; ilini, töreni kim bozabilecektir?" diye yazılışı, belki Türkistan'da Türkçülüğün başlanışı, yani Türk bedenindeki kan kaynaklarını ve ruhunun dışarıya yayılmasının bir elâmatı olabilir. Kültüğün Abidesi'ndeki derin fikir, dolayısıyla Türkçülüğün de temeli oluyor.

Türkistan'da Türklük çeşitli zamanlarda türlü siyasi dalgalar içinde bulunuyor. Bunlara; 7. asırda Arab istilâsı ve bunun ile İslâm dininin ilk defa Türkler arasına girmesi, Türkler tarafından İslâm'ın kolayca kabul edilişi, 13. asır başında Moğol istilâsı, Türkistan'da Moğol-Çağatay sülâlesinin 14. asrın sonlarına doğru yaşaması ve bu sülâlenin Türkler tarafından Türkleştirilmesi ve İslâmlaştırılması gibi siyasi ve kültür cereyanları misâl olabilirler.

Türkistan, Türkçülüğün bunun ile Türkçülük mefkuresini tayin eden Türk bilginlerinin beşiği olduğu gibi, Türkçülük ruhunun devamlı yaşamasına hizmeti geçtiği unutulmayacak bir hakikattir. *Divân-ı Lügat-it Türk* eseri ile dünya Türkiyat ilminin temelini atan Mahmut Kaşgarlı, *Kutadgu Bilig* eseri ile Türklük devlet nazariyesi ve devlet felsefesini ifade eden Yusuf Has Hacip, *Hikmet* adlı eseri ile İslâm dininin talimatlarını halk'a, halk diline anlatmak zarureti ile ileri süren Hoca Ahmet Yesevi, Timur, Nevayî gibiler, Türk fikir hayatının büyük simalarındırlar. Türkçülüğün tesirlerini ayrıca Abu Ali İbn Sina, Farâbi gibi fikir üstadlarının eserlerinde de görmek mümkündür.

Mir Ali Şir Nevayî, 15'inci asır sonundan itibaren Türk dilinin zafiri için yol açabilmişti. Nevayî'ye göre, kavimlerin çoğunluğundan kat'i nazar Türk milleti tek bir millettir. Bu fikrini şu satırlarda şöyle dile getirir:

"Çar bir kavm, gar yüz, yoksa mindir,
Muayyen Türk ulusu hud menindir."

Demek ki, Türklük ve Türkçülük ideali için muayyen bir Türk ulusu vardır. Türk ulusunun kavimleri, Türk ulusunun ortak gayesi ülküsü altında bütünleşmişlerdir.

TÜRKİSTAN'DA TÜRKÇÜLÜĞÜN GEÇMİŞİ

Türkistan'da Türkçülüğün kendisine has uzak geçmişi vardır. Bu ise Türk fikir tarihi ve hayatının mühim bir dalıdır ki, bunlar zamanımıza kadar sistemli olarak araştırılmamıştır. Fakat izhâr etmeliyiz ki; Kültürel Türkçülük, Siyasi Türkçülük ve Dini Türkçülük her zaman dışarıdan gelen hücumlardan kendisini korumak mecburiyeti altında kalmışlardır. Türkçülük de kendisini korumak için cephelere girmiştir. Bunları, Rus ve Çin istilâsı zamanındaki bazı misâllerde görmekteyiz.

Çin Devleti, 1755-65'inci yıllarda Doğu Türkistan'ı istilâ etmişti. Rusya ise 18. asrın başından 19. asrın sonuna kadar Batı Türkistan'daki Türk Devletlerini işgal edebilmişti. O devirde, Batı Türkistan'daki siyasi Türkçülük korkunç bir buhran içerisindeydi. Batı Türkistan'da 3 göçebecilik ve 3 şehir hayatına göre esaslanan (Küçük Cuz, Orta Cuz, Ulu Cuz Hokand Hanlığı, Hive Hanlığı ve Buhara Emirliği) 6 devlet ile mevcut idiler. Doğu Türkistan'da ise Şehir mıntıkası şeklinde devletler vardı. Böyle bir görünüş; siyasi Türkçülüğün düşkünlük, çöküş zamanıydı. Türklüğün siyasi cihetten parçalanma halinde devam etmesi, Rus ve Çin istilâları için kolaylık yarattı. Lâkin Türkistan'daki 12 devlet Çin ve Rus aleyhindeki savunma savaşlarında bulundular. Bunu Rus ve Çin tarihçileri de inkâr etmemektedirler. Buhara ve Hive Devletleri 1873 yılından itibaren 1924'ncü yıla kadar, kendilerinin dahili istiklâllerini muhafaza edebildiler.

Siyasi Türkçülüğün mağlubiyeti, tabiidir ki, kültürel Türkçülük için de bir darbeydi. Rus ve Çin hâkimiyeti altındaki Türkistan Türk-

"BEN SİZLERE ÇOK ŞEYLER BIRAKTIM. NE OLDU Kİ, BİR ZAMAN KİMLER BAĞLARIMDAN KUŞLARIMI KOVMAKTA? ATALARIMIN ŞAMASINI TEMİN EDİNİZ. EĞER BÖYLE YAPMAZSANIZ, ÜMİDİMİZİ KAYBETMEYİZ."

çülüğü serbest yaşamaya imkân bulamadı. Hâkim milletlerin siyasetleri ve onların kültür politikası, Türkçülüğün her cephesine karşı ve aleyhinde bir davranış içerisindeydi. Buna rağmen, Türkçülük de teslim olmamıştı. Çar Runsyası Türkistan'da "Ruslaştırma ve Hristiyanlaştırma" politikasını devam ettirmekteydi. Rus kilisesinin Müslümanlar arasındaki Misyoneri İlminskiy 1876'da, "müşterek bir Türk-Tatar dili yerine, her boy için boy şivesinin —anadil— olarak kabul ettirilmesini" talep etti. Çarlar, böyle bir niyeti icra edemediler. İlminskiy'in planını Sovyet Rusya icra edebildi.

Çar Rusya'sı devrinde Türkistan'daki Türkçülük için büyük bir tehlike olarak, Türk Dili yerine sun'i Sart dilini getirebildiler. Böyle bir hareketin başında, Misyoner İlminskiy'in talebesi, Türkistan Genel Valisi'nin kültür meselelerindeki danışmanı Ostroumov bulunmaktaydı. Ostroumov, 30 yıl (1887-1917) "Türkistan Vilayet Gazetesi"nde başyazarlık görevinde bulundu. O, işbu gazeteyi Sart dilinde yayınlamak Sart dilini teşvik etmekteydi. Ruslar *Türk dili* ve *Türk milleti* yerine "*Şart Dili*" ve "*Şart Milleti*"ni yaratmak niyetindeydiler. Ostroumov başkanlığındaki Türkler'den "Sartlar" yapmak siyaseti aleyhinde Türkistanlı Şir Ali Lapin, "—Bizde Sart Milleti yoktur. Yerli halk —Sart— kelimesini kullanmamaktadır, ve bundan sonra da kullanmayacaktır." diye cevap vermişti. Ruslar kendilerinin siyasetini takip ettiler, lâkin maksatlarına ulaşamadılar.

BOLŞEVİZM DEVRİNDE TÜRKÇÜLÜK

1917'den itibaren Türkistan'da "Bolşevizm devri" başladı. Bunun ile Türkçülük gayeleri de yeni bir devre girmiş oldu. Komünist Rusyası Çar Rusyası gibi Türkistan'da Türkçülüğü inkâr etmekteydi. Bu inkâr, bugüne kadar devam etmektedir. Ancak inkâr ve baskılara rağmen Türkçülük çalışmaları tesirinden hiçbir şey kaybetmedi. Günümüze kadar da etkili faaliyetini sürdürdü.

Mayıs 1918'de "*Türk Sözü*" gazetesi yayınlanmaya başladı. Haziran 1918'de ise "*Türk Ocağı*" teşkil edildi. "*Türk Sözü*" gazetesi, Türk Ocağı'nın fikirlerini tarğib etmekteydi. Sovyet Rusya bu yayın çalışmalarını 1919 yılında yasakladı. Abdul Fitrat 1918'de "*Çağatay Güründü*" adlı kültür derneği'ni teşkil etmişti. İşbu dernek, edebiyat ve dil yoluyla Türkçülük kültürüne hizmet etmekteydi. Dernek, bir kaç edebî ve sahne eserleri yayınlamıştı. Türkçülük, işbu derneğin temel gayesiydi. Sovyet hükümeti 1925'de "*Çağatay Gürüngü*" Derneği'ni "Pantürkçülük" ile suçladı ve yasak etti. Türkistanlı bilginler, Türk Dili'nin gelecekteki rolünü arttırmak yolundaki çalışmalarını devam ettirdiler.

Sovyet Rusya'nın kültür politikası ise 1920'nci yılın sonunda Türkistan Türklüğü tarihinde ilk defa "Özbek Dili" denilen fikri ortaya çıkarmıştır. Bunun için Ocak 1921'de Taşkent şehrinde "*Birinci Özbek Dil ve İmlâ Kurultayı*"ni teşkil ettirmişti. İşbu Kurultay'da ise Özbek Dili Nazariyesi hakim olmadı. Çünkü Türkistanlı Türkçü fikir adamları buna razı olmamışlardır. Fitrat, Türk Çağatay dilinin zengin ve yüksek edebiyat varlığından bahs etmiş ve bu fikrini kurultaya katılanlara açıklamıştır. Kurultay'da Fitrat:

"—Osmanlıca'ya bakarsak, onun Türkçe, Arabça ve Farsça'dan; Tararca ise Türkçe, Arabça ve Rusça'dan; Özbekçe ise, Türk, Arab ve Farsça'dan teşkil ettiklerini görürüz. Eğer, biz işbu 3 şiveden Arabça, Farsça ve Rusça'yı çıkarırsak, o zaman bizler Türkçülüğümüzün en büyük ideal ve hedefine ulaşmış olacağız" diye açıklamada bulunmuştur.

Fitrat, 1930'uncu yıllara yakın ise;

"—Türk dili, dünyanın zengin dillerinden birisidir. O, 1000 yıla yakın bir çöküş devresi yaşadı, lâkin ölmedi. Biz Türk Dili'ni seviyoruz. Çağatay Türkçesi, başka şivelere nazaran, yüksek tekamüle sahiptir"

diyen Fitrat, Türkçülük çalışmaları içerisinde Çağatayizm'i himaye etmekteydi.

Kasım 1925 yılında Taşkent'te 10 Türkistanlı ve 2 Rus alimi bir ilmi toplantı yaptılar. Sovyet Devleti'nin niyeti, bunun vasıtasıyla, "şiveler"i, müstakil diller olarak ilân ettirmektir. Ama, ümitleri suya

Bazı Meseleleri

MANLARIN ŞEREFLİ VE CESUR BİR MİLLETİN EVLÂDLARI ŞİMDİ BAŞKA BİR MİLLETİN ZULMÜ ALTINDA KALMIŞ? İRASINDAN NELER YAPTINIZ? SİZLERE SESLENİYORUM; KALKINIZ. ÜLKEYİ DÜZELTİNİZ. EVLÂDLARIMIN HÜR YAŞAMA BÜYÜK BİR MEZARLIK HALİNE GELECEKTİR." DİYE SAHNE ESERİNDE ŞAİR FİTRAT, TİMUR'U KONUŞTURUYORDU

düştü. Uzmanlar, "—Türk Dili'nin lügât zenginliğini ve gramer birliğini teşkil ettiğini bildirir" bir görüş ileri sürdüler. Türk şivelerinin birbiri ile yakınlaşmasının mümkün olacağını ve bunun için de şiveler arasındaki yabancı kelimelerin temizlenmesi ve yerlerine Türk sözlerinin getirilmesi gerektiğine karar verdiler. Uzmanlar, Terminolojinin Türk sözlerinden teşkil etmesini talep ettiler.

Bütün bunlara rağmen, Sovyet rejimi bu gibi fikirlere itibar etmedi ve Türkçülük aleyhindeki kültür politikasını devam ettirdi. Rus Devleti'nin ve Komünist Partisi'nin Türkistan Komisyonu Başkanı Rudzutak, Taşkent'de 1920'nci yılında; "—Hakikâten, Türkistan'da yegâne Türk halkı yoktur. Türkmenler, Kazaklar, Kırgızlar, Özbekler vardır" diye beyanda bulundu. Moskova bu fikir ile, Ocak 1920 yılında Türkistan Komünist Partisi ve Parti'nin Türkistan Müslüman Bürosu'nun Kurultayı'nda, *Türkistan Muhtar Sovyet Cumhuriyeti*, "Türk Cumhuriyeti" olarak, "Türk Komünist Partisi" olarak adlandırılacak, Müslüman Türk Ordusu kurulacak, Türk Cumhuriyeti bağımsız anayasa ya sahip olacak" şeklinde alınan kararları yok etmenin yolunu da göstermiş oluyordu.

TÜRKİSTAN'IN 5 CUMHURİYETE AYRILMASI

Neticede Türkistan (Batı Türkistan) 5 Sovyet memuriyetine, kavimler arasında ayrılmış oldu. Sovyet Rejimi, sistemli olarak; Özbek, Kazak, Kırgız, Türkmen, Tacik" milletlerinden, dillerinden, bunların geçmişte zorla Türkleştirildiğinden, onların kendilerine has tarihlerinden, edebiyatlarının da ayrı ayrı olduklarından günümüze kadar propaganda yoluyla bahsetmeye başladılar. Sovyet Rusya'nın Türkistan'ı parçalama siyaseti neticesinde, Türkistan'daki Türkçülük içerisinde; Özbekçilik, Kazakçılık, Türkmençilik, Kırgızçılık ve Tacikçilik duyguları ortaya çıkarıldı. Lâkin, böyle kavim duyguları, Türklük'den vazgeçmek manâsını hiçbir zaman taşıyamadı. İşbu kabileler, Türkler'in ve Türkistan'ın büyük nehirleridir. Onların ataları Türk idi. Onlar dalga dalga nehir gibi akmışlardı ama, döküldükleri deniz yine Türk deniziydi. Hiç kimse, bugünkü Türkistan'da menşenin Türk olduğunu inkâr etmemektedir ve gelecekte de Türk ırkının bir parçası olarak TÜRKİSTANLI OLARAK yaşayacaklarına şüphe ile bakmamalıdır.

FİTRAT VE TÜRKÇÜLÜK

Türkistan'da Türklüğü korumanın tek yolu, Türkçülüğün yaşatılmasına bağlıdır. Türkistan aydınları; komünizm rejimi altında, Rus şövenizmin baskıları karşısında, cesaret ile Türkistan'da Türk benliğini ayakta tutmak için ellerinden gelen her türlü tedbiri almaktadırlar. Yasak olmasına, cezasının çok ağır olmasına rağmen; Fitrat, Çolpan, Mağcan, Kasım Tımistan, Elbek gibi Türkçülüğün gayelerini taşıyan şairlerin şiirleri bugüne kadar halk içerisinde yaşamaya devam etmektedir. Halk, bugüne kadar Fitrat'ın 1917'de yazmış olduğu "EY TÜRKÖĞLÜ" şiirini unutmamıştır. Fitrat şöyle yazmıştı:

"— EY TÜRKÖĞLÜ,
KİMİN OĞLUSEN, DÜŞÜN.
GÖZÜNÜ AÇ,
DÜNYAYI GÖR,
SÖNMEKTE OLAN ATEŞLERİ YAK.
TOPRAK ALTINDA YATAN ATANI UNUTMA.
SEN TÜRK'SÜN...
ESİRLİĞİ KABUL EDEBİLECEK MİSİN?..."

Fitrat yine kendisinin "Temir Sağanası" konulu sahne eserinde Timur'u şiddetli bir sesle milletin karşısına çıkarıyor. Sahne üstünde karanlık bir bulut, bulut'un arkasında ve arasında Timur'un ruhu, nur içinde görünüyor. Timur, komanda sesi ile; "—Ben sizlere çok şeyler bıraktım. Ne oldu ki, bir zamanların şerefli ve cesur bir milletin evladları şimdi başka bir milletin zulmü altında kalmış?... Kimler bağlarından kuşlarını kovmakta? ...Atalar mirasından neler yaptınız? Sizlerden talep ediyorum, kalkınız... Sizlere emrediyorum, kalkınız... Ülkeyi düzeltiniz, evlatlarınızın hür yaşamlarını temin ediniz. Eğer böyle yapmazsanız, ülke büyük bir mezarlık haline gelecek" diye hitap ediyordu.

ÇOLPAN VE TÜRKÇÜLÜK

Türkistan'daki Türkçülüğün karanlık günlerinin yıldızı, Şair Çolpan'dı. Hürriyetçi, mücadeleci, korkmaz, cazibeli, sevilen ve tesirli şair Çolpan, her şeyden önce milliyetçiliği ileri sürüyordu. Ona göre Türkçülüğün yaşaması için, milli hürriyet kazanmak şarttı. Çolpan, halkçı şair olduğu için halkını seviyor ve onun kuvvetine de inanıyordu. O, milletin mücadelesi hakkında aşağıdaki beyit ile fikrini belirtmişti:

"ULUĞ, KATTIK, AĞDARUVCI BİR KÜREŞ,
YÂ BAR BOLIŞ, YÂ YOK BOLIŞ, YOK YARAŞ..."

Çolpan'ın şiirleri, Sovyet rejimi tarafından 1938 yılından beri yasaklanmıştır. Lâkin, bugünde de her bir aydın gizli olarak, onun şiirlerini teksirlerle çoğaltarak okumakta, okutturmaktadırlar.

Eİ BEK VE TÜRKÇÜLÜK

Türkçülüğün yaşamasının esaslarından birisi de yukarıdan bu yana değindiğimiz üzere, "Türk Dili'ni himâye etme meselesi"dir. Şair Elbek, Türk Dili'ni korumak niyetinde aşağıdaki şiiri yazmıştı:

"— Munlu kuşum sayrab sayrab kel anlat.
Kimler erür Türk dilini satğucu?
Bülbül kebi sayrab turgan bu tilni,
Uyalmadan (utanmadan) bu ülkeden atğucu?"

MAĞCAN VE TÜRKÇÜLÜK

Türkçülüğün başka bir tesirli simâsı, şair Mağcan Cumabay'dı. Onun, Türkistan'daki Türkçülüğü, Osmanlı Türklüğü ile aynı tarzdaydı. İstanbul ve Anadolu toprakları yabancılar tarafından işgal edildiği zaman, şair Mağcan, kendisinin "Alıldağı Bavırma" (UZAKTAKİ KARDEŞİME) adlı bir şiir yazmıştı.

"—Alışta avır azab çekken bavırım
Kuvargan bayçeçekdey kepken bavırım

.....
"—UZAKTA AZAP ÇEKMEKTE OLAN KARDAŞIM
SOLMUŞ LALE HALİNE DÜŞMÜŞ KARDAŞIM"

Şair, uzaklara giden Osmanlı Türkleri'ni Altay dağlarındaki Türkler ile birleşmeye davet ediyordu. Mağcan, bugüne kadar Türkistan Türkçülüğünün yüksek derecede tasvir edilişi ile milletin saygısını kazanan, unutulmaz şairdir. O, "Türkistan" adlı şiirinde:

TÜRKİSTAN İKİ DÜNYA ESİĞİ GOY
Türkistan iki dünyanın kapısı
TÜRKİSTAN ER TÜRKÜN BESİĞİ GOY
Türkistan er Türk'ün beşigidir
TAMAŞA TÜRKİSTANDAY CERDE TUVGAN
Temâşa, Türkistan toprağında doğulan
TÜRKÜN TANRI BERGEN NESİBİ GOY
Tanrının Türk'e veren hissesidir.

Şair, Emir Timur'u da çok sevmişti. O, Timur adlı şiirinde:
"Kök Tanrısı Tanrının tukumu cok, zâtı yok
GÖK TANRISI OLAN TANRININ TOHUMU, YOK, NESLİ YOK
Cer Tanrısı Temridin tukumu Türk, zâtı ot
YER TANRISI TİMUR'UN TOHUMU TÜRK, ZÂTI ATEŞDİR"

SONUÇ

Bunun gibi duygularla yaşayan ve yaşatılan Türkçülük günümüze kadar devam etmektedir. Cengiz Ayitmetov ve bunun gibi yazarların milli duyguları, şair Dukanbay Doscan gibi şairlerin Türkçülükleri günümüzde bilinmektedir.

Şair Fitrat'ın;

EY TANRIM, EY TÜRK TANRISI
EY MÜSLÜMAN ALLAH.
TÜRKLÜĞÜN, MÜSLÜMANLIĞIN
NE GÜNAHI VAR İDİ Kİ,
ONLAR BÖYLE KARA GÜNLERE UĞRADI?...

sorusuna cevap aramak gerek. İşte Türkistan'daki Türkçülük böyle bir soruların cevabını aramaktadır.

MÜZİK - FOLKLOR - KÜLTÜR - EDEBİYAT - DİL

Orta Asya Türkleri'nde Komşu ve Komşu İlişkileri

1. Komşu-Konşu :

«Selçuk çağı başlarında, yani XI. yüzyılın ikinci yarısında, Orta Asya'daki Türkler «komşu» için, «konşu» (*) diyorlardı. Oğuzlar ise, bu sözü «konşu» şeklinde söylüyorlardı (1). Acaba hangisi doğru idi? Elbetteki Oğuzlar'ın «konşu» sözü daha doğru olmalıydı. Çünkü bu söz, «konmak» kökünden geliyordu. Uygur yazılarında da, «konşu» yazılıyordu. Örneğin (-Konşu kızı) gibi (2) Ama bunun yanında Kutadgu Bilig'de konşu yerine, «koşnu» deniliyordu. Doğu Türkleri'nin bu geleneği, Harezmşahlar Türk Kültür çevresinde de devam ettirmişti (3).

Batı Türkleri ise, eski Oğuzlar'ın geleneklerini devam ettirerek, konşu veya «konşu» demişlerdi. Örnek olarak XV. yüzyılda Anadolu'da yazılmış türkçe kitaplarda, «konşunun tavuğu, konşuğa kaz görünür», dendiği gibi (4) veya daha eski kitaplardaki, «konşu kapusu» gibi. Bu söyleyiş, Mısır'daki Memlûk Devleti ile Kıpçak Türk kültür çevresinde de devam ediyordu (5). Hatta Orta Avrupa'da yerleşmiş olan Kuman Türkleri bile, konşu diyorlardı. Görülüyor ki Batı Türkleri'nde, birleşik bir gelişme vardı.

2. Konum-komşu :

Bugün söylediğimiz «konum-komşu» sözünü, belki de merak edenler olmuştur. Eski Türkleri ise, bunu, «konşu-konum» şeklinde söylüyorlardı. Hatta XI. yüzyıl Türk kaynakları, bu mevzuda bir atasözü bile veriyorlardı. Bu atasözünde, konşu dendiğine göre, atasözünün Oğuzlar'a veya Oğuzlar'a yakın oturan Türkler'e ait olması gerekmektedir idi:

«konşu-konum ağışka
Kıngıl anğar ağırlık».

.....
Konuya, komşuya, akrabana
Saygı göster ve onları ağırla (6).

«Konum», hep birlikte yaşayan veya hep beraber yaşayan bir topluluğun, «konuşu veya konuştuğu yer» demek idi. Kırgız Türkleri de gecelenen yere, «konuş» diyorlar ve hep beraber konaklıyanlara da, «konuştaş», yani konuktaş, ad veriyorlardı. XIV. yüzyılda Orta Avrupa'da oturan Kuman Türkleri ise, doğrudan doğruya oturulacak yere ve eve, «konuş» diyorlardı. Altay Türkleri ise, aynı avulda ve köyde oturanları da, «aildaş» adı ile anıyorlardı. Çünkü oba veya köye onlar, «ail» diyorlardı.

Daha eski Türkler de, «yerdeş» derlerdi.

3. Yakın-komşu :

«Yakın-komşu», manayı kuvvetlendirmek için eskiden de söyleniyordu. Örnek olarak eski Uygur yazılarında, «evine yakın bir komşu» için, eski türkçe ile, «evine yakın bir konşu» gibi söylenmiş sözler görülüyordu (7). Bu bilgiden de anlaşılıyor ki, Uygurlar da zaman zaman Oğuzlar gibi, «konşu» diyorlardı.

Kutadgu Bilig'de de, yakın komşu ile ilgili şu çok güzel şiiri görüyoruz. Bu sözler biraz da atasözü gibidirler.

«Bu üç renge bolma yakın komşısı,
Küyer ot, akar suv, bu begler küsi».

Şu üç şeye yakın ve komşu olma;
Yanar ateş, akarsu ve şu beylerin ünü».

4. İyi ve kötü komşu :

«İyi ve kötü komşu» şimdi olduğu gibi eskileri de ilgilendirmişti. Kutadgu Bilig nedense hep beyler ile komşuluk yapılmamasını öğüt veriyordu.

«Begig koşnu kılma, ya yadgun öğüz
Hisarka yakın tutma, ay köngli tüz,
Bu üç koşnılıktan sanga asğı yok,
Aning yası tegse, anğar asğı yok.»

.....
Beylere ve taşkın ırmağa komşu olma
Ey gönlü düz, hisar'a yakın durma
Bu üç komşuluktan sana yarar yok,
Onun oku değerse, buna çare yok...» (8)

Az önce verdiğimiz örnekte de, beyler ile yanan ateşe ve akan suya yakın durulmaması öğüd olarak verilmişti. Ama Dede Korkut kitabında, iyi işler arasında, «komşu ile iyi işler kurmak» da sayılıyordu:

«...kuru çaylara su saldım
Kara tonlu dervişlere nezir virdüm,
Yanum ala bakduğumda, komşuma eyü
bakdım. (D-138-3)

5. Komşu hakkı ve «Yayla Komşusu» :

Komşu hakkı ile ilgili güzel bir parçayı yine Dede Korkut kitabında buluyoruz:

«...Nolayidi. Benüm evüme bir lahza bakayidünüz. Konşu hakkı, Tanrı hakkı, deyü söyler. Bunun kibinün harum bebekleri yetmesin

(D-9-1). Sokakta gezip tozan kadın eve gelince, evine hırsız bir köpeğin girip, evi altüst ettiğini görmüş ve komşularına böyle bağırmıştı.

Bir eski Türk atasözünü, XI. yüzyıl Orta Asya Türkleri'nde de görüyoruz. Burada «konşu» yerine «koşnu» dendiğine göre, bu atasözünün Oğuzlar'ın dışındaki Türkler tarafından söylenmiş olması gerekiyordu. Bu atasözünün eski türkçesi şöyledir: «Böri koşnısın yemez» (10). Buna rağmen, bu atasözünün Anadolu'da da görülmesi, üzerinde ayrıca durulması gereken mühim bir konudur.

* Bu yazı Prof. Dr. Bahattin Ögel'in Türk Kültür Tarihi'ne Giriş adlı eserinin 3'üncü cildinin 95'inci ve 100'üncü sahifelerinden iktibas edilerek alınmıştır.

* «Konşu» kelimesi Orta Asya Türkleri arasında Özbekler ve Uygurlar da bugün de kullanılmaktadır. Gerçi zaman zaman Sayın Ögel'in de belirttiği ve kaynaklardan da gördüğümüz gibi «konşu» kelimesi kullanılmıştır. Tercümelerde de hata söz konusudur. Kutadgu Bilig'in yazıldığı tarihlerden bu yana bugün de Doğu Türkistan'da komşu'ya «koşnu» denilmektedir. Mesela (-Nesreddin Ependi'nin bay bir KOŞNISI..) cümlesinde görüldüğü gibi. (Kaşgar Ağzından Derlemeler Sh: 10).

- 1 Kaşgarlı Mahmud: I, Sh: 435
- 2 Türk.: Turfan-Texte, I, Sh: 156
- 3 Muk. Edeb, Sh: 166, 406
- 4 Tarama Sözlüğü IV. Sh: 2635
- 5 Aba Hayvan, Sh: 74
- 6 Kaşgarlı Mahmud: I, Sh: 114
- 7 USP. 102, 9.
- 8 Kutadgu Bilig, Sh: 4097 md.
- 9 Kutadgu Bilig, Sh: 4546 md.
- 10 Kaşgarlı Mahmud. III, 220

Doğu Türkistan'da Bir Aşk Masalı

(Başarafa 3. Sayfada)

Türkünün bitmesiyle beraber bahçeden kahkaha sesleri duyulur. Kutluk kalker, bahçeye bakar. Aralarında Türkân'ın da bulunduğu birkaç kız kahkaha ile gülüşmektedir. Kızların hepsi aynı kıyafettedir. Artık Türkân Hanım, Ressam Kutluk'un "Şehzâde Kutluk" olduğunu anlamıştır. Kutluk Tekin'in gözünün içine bakarak duygusunu şöyle dile getirir:

*Kutluk Canım ben size çin gönlümden âşıkım
Adınızı işidip âşık olan, sadıkım
Aşk derdini gizlemek idi bana zaruret
Türk kızımı, utangaçım, namusuma lâyıkım*

*Ana-Babam bizleri evlendirecek olmadan
Sizi görmeğe bana onlar izin vermeden
Açamazdım sırrımı Kutluk Canım affedin
İki âşık görüştük hem birleştik ölmeden...*

Kutluk Tekin artık sevinç gözyaşları dökmektedir. Sevdiğine kavuşmuştur. Coşar, coştukça söyler:

*Türkân Canım, cananım, ey biricik armağanım
Ayağına serpinsin, feda olsun bu canım
Sen gözümün nurusun, yüreğimin dileği
Fedayım ben, kulun ben, budur sana paymanım*

*Sen âşıkısın, ben âşık, iki âşık buluştuk
Görüşmeden, can ile iki âşık tanıştık
Fırak odu yandırdı ikimizi uzakta
Şimdi bize kaygı yok, iki âşık kavuştuk...*

Ve bütün saray halkı, sarayın güzel kızları hep beraber evlilik müjdesini verirler şehire en güzel şarkılarla... 40 gün 40 gece düğün olur, kalpler mutlulukla dolar...

BAŞYAZI

(Baştarafı 1. Sayfada)
ve yayın faaliyetlerinde, kimisinin şeklen Doğu Türkistan adına sığına-
rak Uygur lehçesiyle yazdığını, kimi-
sinin de doğrudan doğruya Kazakçılı-
ğı körüklediğini müşahade etmekte-
yiz. Doğu Türkistan için kurulan ve
doğu Türkistan adını alan bazı ku-
ruluşlara gerçek ve samimi olarak
Doğu Türkistan dâvâsını savunanlar
haberdar edilmemiş veya bilinmez se-
beplerle alınmamışlardır!. Bir zaman-
lar Doğu Türkistan Derneğinin çatı-
sı altında dâvâya ad salanların bir kıs-
mı bugün millî düşmanımız olan Çin-
lilerle kolkoladır. Dün Taiwan —Mil-
liyetçi Çin— ile kanlı bıçaklılar, bu-
gün yedeğine Taiwanlı birisini, Mo-
ğol ve Tibet'i de safına alarak mer-
kezi İsviçre'de, faaliyet yeri Hindis-
tan'da "Comon Voice — Birleşik
Ses" cephesini oluşturmuşlardır. Gû-
ya bu cephe Günşandang rejimini
kıta Çinden atacak, yerine Guman-
dang hâkimiyetini getirecek, böylece
Çin hâkimiyetinin devamına boyun
eğen bir karakter arzedecektir. Diğer
tarafından da Doğu Türkistan adı, Dün-
ya İslâm Birliği olarak bilinen Rabıta
örgütünde de birileri tarafından do-
laştırılmaktadır. Bu örgüt vasıtasıyla
Doğu Türkistan'a imdat umanların
ne dereceye kadar faydalı oldukları
ortadır.

Esaretteki vatanımıza, bizim yani
Doğu Türkistan evlâdlarının oluştur-
duğu millî kuruluş olan D.T.G.D.'-
den habersiz, kapalı kapılar ardında
fiatlar biçilirken, eli-kolu bağlı kalan
olamazdı. Hür dünyadaki otuz yıl-
lık millî bir faaliyetin sonucu bu nok-
taya gelip düşümlenmişse, bünyemiz-
de bir araz var demektir. Biz buna
üzülmekte, endişe ve kaygı duymak-
tayız. Bu durumda Doğu Türkistan
dâvâsına inanan, onun istikbâlini dü-
şünen, millî vicdan, millî ülkü sahi-
bi Doğu Türkistan evlâdları, yeni
bir kadro oluşturmaya, mücadele
bayrağını elden bırakmamaya azimli-
dir.

DTGD, kuruluşundan beri ana tü-
züğünde bir yayın organı çıkarmak-

tan söz edegelmiş, fakat bir türlü bu
yayın organını çıkaramamıştır. Ancak,
arkadaşımız-hemşehrimiz İsmail Cen-
giz'in kendi kişisel gayreti ile çıkan
"Doğu Türkistan Dergisi" ne, dernek
olarak zaman zaman destek olmuş ve
yayın hayatının bir müddet devamı-
nı sağlamıştır. Ne var ki, İsmail Cen-
giz'in vatani görevi dolayısıyla yayın
hayatı aksayan bu yayın organı, bu
defa İsmail Cengiz'in milli, fedakâr-
lıkla derginin "imtiyazını" derneğe
temlik ettiği bu dergiyi, yukarıda
izahına çalıştığımız sebeplerden ötü-
rü dernek olarak yayımla kararına
varmış bulunuyoruz. Ümit ediyoruz
ki, gelecek günlerde bizim öncülüğü-
müzde dâvâmızı milli birlik, bera-
berlik esasına dayalı, Doğu Türkistan
ve diğer dış ülkelerdeki Türklerin
meselelerine hizmetkâr, bilinen ve
en geçerli milletlerarası lisanlarla sağ-
lıklı nesriyat yapacak bir yayın orga-
nına ilk adım atılmıştır. Elinizdeki
bu dergi, bu düşüncemizin samimi
ifadesidir.

D.T.G. Derneği, birliğimizi, dirli-
ğimizi ayakta tutma yolunda, bundan
sonra da yoğun bir çalışma yapacak-
tır. Esaretteki vatanımızın istiklâl dâ-
vâsında şundan-bundan akıl almaya,
dışa bağımlı olmaya asla niyetimiz
yoktur. Bize, Türklüğümüz, vatan ve
istiklâl aşkımız en büyük akıl verici,
yol gösterici olacaktır. Bu hedefimiz-
de kimseye taviz vermeden, ihtiras,
fesat, kin ve kıskançlıktan uzak ola-
rak, dâvâmızın hizmetinde ilerliyece-
ğimize kimsenin şüphesi olmamalıdır.

Gelecek ikibin yılında Türklüğün
güneşi ufukta bir başka ışıdayacak-
tır. Güneş, kızıl emperyalizmdeki
mazlûm yurdumuza bir başka doğa-
caktır. Bu doğan güneşin ışığında,
bir Doğu Türkistanlı olarak sen de
verini almalı, görevini bilmelisin.
Dergimize yazı yazmalı, şiirler yolla-
malı, millî dğvâmıza güç katmalısın.
Dergiyi okumalı, okutmalı, abone ol-
malı, her türlü yardımlarını esirge-
memelisin!... Doğu Türkistan Der-
gisinden bu duygu ve düşüncelerle
samimi saygılar sunuyoruz.

YORUM

(Baştarafı 3. Sayfada)

zakistan olayları Prof. Bennigsen'in da belirttiği gibi; "—Kanlı hareketleri eskiden batı kamuoyundan saklama marifeti göste-
ren Ruslar'ın şimdi artık buna imkân bulamadıkları" gerçeği
önemli bir gelişme olarak kaydedilmelidir. Her ne kadar bu du-
rumu Sovyet idarecileri "dışa açılma" şeklinde yorumluyorlarsa
da, Sovyetler'deki halkların kabaran özgürlük duyguları ve is-
tekleri artık saklanamayacak bir noktaya gelmiştir.

5) Bu açıdan ayaklanan Sovyetler Birliği'nde "komünizmin
çöküşü"nü en açık bir şekilde ifade etmiştir. Sosyalist bir ülke-
de komünizmin merkezi durumundaki Rusya'da bu olayın mey-
dana gelmesi Ruslar adına nadir olduğu cihetle önemlidir. Üs-
telik ayaklanma, Kazakistan'da olmuştur. Kazakistan ise coğrafi
ve ekonomik stratejiye sahiptir. Bütün Sovyet Cumhuriyetleri
yani Ruslar şu veya bu şekilde Kazakistan'a muhtaçlardır. Pet-
rol, kömür, doğalgaz Kazakistan'da geniş rezervleri olan maden-
lerdir. Bunun bilincinde olan Ruslar, yerli halkı pasifize etme
siyaseti gütmektedirler. Nitekim Kazak Türkleri Cumhuriyet nü-
fusunun %30'unu oluşturacak kadar küçültülmüştür. Dolayısı-
le Kunayev'in yerine Kolbin'in getirilmesiyle yapılan değişiklik
suurlu bir organizasyonun neticesidir.

Kolbin Rus kökenlidir, müslüman değildir. Ama Kunayev,
Müslümandır, Kazak'dır ve Türk'dür. Dolayısıyla yapılan bu de-
ğişiklik, bazılarının belirttiği gibi sosyalizm adına "idari bir re-
vizyon" değildir. Sayın M. Ali Birant'ın da söylediği gibi "yol-
suzluk" neticesi yapılan bir değişiklik de değildir.

Bu değişiklik Panslavizmin, Rus milliyetçiliğinin planlı,
programlı ve belli periyodlara dayanan ırkçı bir işgalin belirt-
sidir. Kunayev'in yerine Rus'un getirilmesi de bu işgalin önemli
halkalarından birini teşkil etmektedir.

Değerli üyelerimizin, Türkiyeli kardeşlerimizin
mübarek RAMAZAN BAYRAMI'nı kutlarken,
esir soydaşlarımızın hürriyete kavuşmalarını
Yüce Allah'tan temenni ederiz.
Dernek Başkanlığı

SİNOP ÇOCUK FESTİVALİ

Altay Köyü İlkokulu Folk-
lor ekiib DOĞU TÜRKİSTAN
FOLKLOR oyunu ile 23 Ni-
san Sinop Çocuk Festivali'ne
katıldı.

bağlı Altay Köyü'nde yerle-
şen Türkistanlılar'ın oluştur-
duğu folklor ekibi derneğimi-
zin maddi ve manevi katkı-
sıyla katıldığı festivalde mil-
li giysilerimiz ve oyunlarımız
ile dikkati çektiler.

Niğde'nin Ulukışla ilçesi'ne

Türkistan Kauçuk ve
Plastik Sanayii Koll. Şti.

PVC Mamulü

Bezsiz Suni Deri

Çocuk Kilotluk ve Üçgen Kilotluk Muşamba

Defter Kaplıkları

Bakalit Tozu

işleriniz itina ile yapılır.

Demirhane Cad. No. 126 Kazlıçeşme - İSTANBUL

Telefon : 582 35 00

KALE LEDER

DERİ GİYİM SANAYİİ ve TİCARET Ltd. Şti.

Ordu Cad. Haznedar Sok. No. 5

Beyazıt - İstanbul

Tel. : 527.91 48

DERNEĞİMİZDEN HABERLER

AZERBAIJAN TÜRKLERİ ŞEYH ŞAMİL İLE BİRLİKTE OSMAN BATUR'U DA ANDI

Ankara Azerbaycan Türk Kültür Derneği'nin Nisan ayı içerisinde düzenlenmiş olduğu anma toplantısında Şeyh Şamil ile birlikte Osman Batur hakkında konuşmalar yapıldı.

Doğu Türkistan için yayın yapan veya kuruluş kurarak faaliyet yapanların kendi milli kahramanlarını unutmışken, kardeş dernek Azerbaycanlıların Doğu Türkistan milli kahramanlarından Osman Batur'u, Kafkas milli kahramanı İmam Şamil ile birlikte anmaları kayde değer sevindirici bir olaydır.

Derneğin anma toplantısında konuklara dağıtmış olduğu, Osman Batur ve İmam Şamil'in resimleri bulunan kartpostal aşağıda görülmüştür.

AYDINLAR OCAĞI'NDA PROF. HAYIT VE GAYRETULLAH KONUŞTU

Derneğimiz Genel Sekreteri H.B. Gayretullah 11 Nisan 1987 günü Aydınlar Ocağı'nın düzenlenmiş olduğu sempozyumda bir konuşma yaparak Doğu Türkistan Türkleri'nin Türkiye'ye bakışı konusunda fikirler öne sürerek, Türkistan'daki Türkçülüğün her türlü baskı ve mezalime rağmen ayakta kaldığını belirtti.

Doğu Türkistan'daki Türkiye sevgisini de örneklerle dile getiren Gayretullah, İstanbul'un Türkistanlılarca "DERSAADET" olarak bildiğini vurguladı. Diğer konuşmacı ilim adamımız Prof. Bay Mirza Hayit da Türkistan'da Türkçülük mücadelesinin en hızlı ve en şuurlu bir şekilde devam ettiğini, ancak Türkiye Türkleri'nin ve Türk dış siyasetinin dışardaki Türkler meselesi ile yakından ciddi bir şekilde ilgilenmediğini kaydetti.

Kalabalık bir dinleyici topluluğunun takip ettiği sempozyum, Televizyonda da görüntülü olarak haber şeklinde verildi.

DOĞU TÜRKİSTAN KUR'AN'A SUSAMŞ...

Kazak Türk şivesine göre yazılmış bir Kur'an-ı Kerim meâli hazırlandı.

Üç yıllık bir çalışmadan sonra Kur'an-ı Kerim'in Kazakça meâlini tamamlayan Doğu Türkistanlı Halife Altay, 27 yerli ve yabancı Kur'an tefsiri ve Kur'an-ı Kerim meâli ışığında bu çalışmasını bitirdi.

Meâlin baskısını yaptırarak Doğu Türkistan'a göndermeyi arzulayan H. Altay'ın bu konuda daha önce 2 bin adet Kazan baskılı Kur'an-ı Kerim, 7 bin adet "Kur'an Yolu ve imanın Şartları" adlı kazak şivesinde bir ilmihal ve ardından 500 adet Tatarca meâllî bir Kur'an-ı Kerim bastırıp Doğu Türkistan'a göndermişti.

MUHTACIM

Beni Ürümçü'den
Altay'dan çağırın
Çölde su gibi
Sesinize muhtacım

Beni Kaşgar'da
Aksu'da anın
Öksüz çocuk gibi
Sevginize muhtacım

Bir şeyler söyleyin bana
Yarken'den Hoten'den
O kadar yalnızım ki
Sözünüze muhtacım

A. Şekur Turan

DERNEĞİMİZ, GAZETECİLER CEMİYETİNDE SEMPOZYUM DÜZENLEDİ

"Son Kazakistan Olayları" konusunda düzenlediğimiz sempozyumda Prof. Dr. Baymirza Hayit, Prof. Dr. Necmettin Hacıeminoğlu, Em. General Sami Karamısır, Doç. Dr. Abdulkadir Donuk, Gazeteci M. Necati Özfatura, Gazeteci İsmail Cengiz, konuşmuşlardır.

Derneğimizin 13. Dönem Yönetim Kurulu Seçildi

Derneğimizin geçen Aralık ayı içerisinde Türk Edebiyatı Vakfı Salonu'nda yapmış olduğu kongre'de aşağıda isimleri yazılı hemşehrilerimiz yönetim kurulu üyeliklerine seçilmişlerdir:

Başkan	: Abdülveli Can
Bşk. Yrd.	: M. Niyaz Turfan
Bşk. Yrd.	: Abdüsselam Aykanat
Gen. Sekreter	: Hızırbek Gayretullah
Gen. Sek. Yrd.	: İsmail Cengiz
Muhasisip	: Abdülmansur Akyol
Üye	: A. Celil Taşçı
Üye	: G. Muhammed Makin
Üye	: Seydamet Bozkurt
Üye	: Kutlubay Sevinç
Üye	: A. Vahit Pamir
Üye	: Dursun Tarancı
Üye	: Kadir Haydar

Yön. Kurulu Yedek Üyeliklerine ise Bağdat Enğin, Ramazan Dönmez, Taşpolat Bıçakçı, Turan Kaşgari, Abdulhamit Erbaş, İskender Gökay, Mehmet Demir, Abdülhamit Yıldız, A. Aziz Erenler, Kelgenbay Tolğa, Bademhan Gürkan, Seyit Tarancı ve Ali Tay seçilmiş olup, Denetleme Kurulu Asil üyelerine Cangabil Oduncu, Abdürrezzak Turfan, Fazıl Tokay, Haysiyet Divanı üyeliklerine ise Hüseyin Hazneci, Tursunbay Kubilay, Hacı Kahraman Çakmak, Mehmet Musa Çalışkan, Zafer Ali Kızılay, Yusuf Taştan ve Mehmet Yusuf Ordubağ getirilmişlerdir.

Derneğimiz Hacılarımızı Karşılamağa Hazır

Geçen yıl Doğu Türkistan'dan 1000'e yakın hacı adayları yurttaşlarımız geldi. Hacıları İstanbul'da geliş ve dönüşlerinde 4 ay müddetle üç öğün yemek, yatacak yer, sağlık hizmetleri ve diğer resmi muamelelerinde derneğimiz olağanüstü çaba sarfetmişti. Bu hacı adaylarımızdan 30 kişi Hicaz'a ücretsiz yollanmış, dönüşlerinde de 15 kişi Pakistan'a ücretsiz gönderilmişti. 30 kişi de başta en ağır ameliyat olmak üzere sağlık hizmeti verilmişti. Gene İstanbul'dan mukaddes topraklara hareketleri esnasında dernek tarafından her hacı adayına istisnasız elliserbin lira yol harçlığı verilmişti. Hacılarımızın İstanbul'da geçirdikleri günler onlar için unutulmaz en kıymetli hatıralardır. Bu sene gene Doğu Türkistan Göçmenler Derneği olarak, gelecek hacılarımız için hazırlıklar sürdürülmektedir. Ancak, geçen yıl Nisan başında İstanbul'a ulaşan hacılarımızın bugüne kadar gelmemiş olması, Kızıl Çin yöneticilerinin hacca müsaade edip, etmeyecekleri konusunu gündeme getirdiği anlaşılmaktadır. Her halükârda, dernek tedbirini almağa devam etmektedir.

"OĞUZ-NAME" Kazakistan'da yayınlandı

Türk edebiyatının en önemli eserlerinin başında gelen Oğuz Kağan Destanı'nın yeraldığı Oğuznâme, 1986'nın sonlarına doğru Kazakistan'ın Alma-Ata şehrinde yayınlandı.

İlim âlemi tarafından keşfedildikten sonra çeşitli zamanlarda değişik baskıları ve üzerinde araştırmalar yapılan Oğuznâme, Kazak SSR Bilim Akademisi tarafından Harezmi'nin

Muhabetnâme'siyle birlikte yayınlandı. Eserde Yeni Kazak Türkleri Edebiyatı'yla ilgili giriş mahiyetinde 34 sayfalık bir incelemeden sonra, Oğuznâme'nin transkripsiyonu ve Kazak Türkçesi'ne çevrilmiş şekli yeralıyor.

Kitapta Muhabetnâme, Arap harfli yazmadan tıpkı basımı, transkripsiyonu ve günümüz Kazak Türkçesi'ne çevrilmiş şekliyle ikin-

ci bölüm olarak veriliyor. Oğuznâme bölümünde olduğu gibi, Muhabetnâme'nin başına da yeni Kazak Türkleri şiiiriyle ilgili 24 sayfalık bir inceleme konulmuş.

208 sayfalık bu eserin, edebiyat tarihçileri ve dış Türkler edebiyatı ile uğraşanlar için önemli bir kaynak niteliği taşıdığı belirtiliyor.